

Redactioneel

Als je vijftientwintig mensen bij elkaar zet die vanuit hun eigen beroepspraktijk (onderzoek en onderwijs) geïnteresseerd zijn in de didactiek van het schrijven: wat gebeurt er dan? Gegeven dat die mensen niet tevreden zijn met de traditionele opsteldidactiek, maar ook niet met de soms al te speelse alternatieven die als creatief schrijven worden betiteld. Gegeven ook, dat ze vinden dat het gebruik van zulke speelse werkvormen op zijn minst onderbouwd moet worden met fundamentele overwegingen en moet passen binnen een degelijk leerplan, gericht op de ontwikkeling van het niet-elitaire literaire schrijven.

In zijn artikel *De Segeberger Kreis en het schrijven op school* geeft Johan Eimers een boeiende beschrijving van binnenuit van zo'n gebeurtenis. Geschreven wordt er dan in ieder geval; en hoe! Dat maken de gegeven voorbeelden overduidelijk. Maar natuurlijk wordt er ook gepraat: over de teksten zelf en over inzichten en opvattingen over de betekenis en mogelijkheden van schrijven op school, vanuit de eigen, actuele ervaringen met schrijven, inclusief en vooral de reacties van anderen op de geproduceerde teksten.

Afsluitend laat Eimers zien welke betekenis zo'n diepgaande confrontatie heeft voor zijn werk als lerarenopleider, door een beschrijving te geven van de cursus *Vrije tekst volgens de ideeën van Freinet*, zoals hij die enkele malen organiseerde. Hoe voorzichtig zijn conclusies –op basis van evaluatiegegevens en eigen inschattingen– ook zijn, inspirerend zijn ze zeker ook. Als vakdidacticus Biologie bespreekt Alfred Schermer het derde deeltje uit de SLO-reeks *De rol van taal bij het leren op school: Biologie in het Paulusproject*. Hoewel Schermer al langere tijd geïnteresseerd is in het probleem van taal bij andere vakken, richt hij zijn bespreking toch allereerst op de vraag hoe de inhouden van het schoolvak biologie in het project en de beschrijving ervan aan de orde gesteld worden. Critiek heeft hij vooral op de (impliciete) leertheorie die kennelijk aan de beschreven onderwijspraktijk ten grondslag ligt.

Hij toont erg veel waardering voor de docenten biologie die zich

in hun dagelijks doen en laten zo uitvoerig hebben laten portretteren; tegelijkertijd betreurt hij het dat die docenten zelf zo weinig aan het woord komen. Hij wijt dat aan het sterk descriptieve karakter van de publikatie en vraagt zich af, wat je aan een beschrijving hebt, zonder dat er een oordeel op volgt. Een oordeel van de beschrijver, van de betrokken docenten of van de betrokken leerlingen.

Het ontbreken van "systematische aandacht voor het taalgebruik" -vooral ook in normerende zin- roept bij Schermer de indruk op "dat het er niet toe doet wat en hoe, als er maar taal wordt gebruikt!" Onbegrijpelijk -vanuit het vak biologie- acht Schermer "de weglating van het practicum uit de rapportage"; maar ook vanuit het project zelf wekt dat bevreemding: "een van de interessantste problemen is nu juist hoe leerlingen hun waarnemingen vertalen in begrippen."

Taalbeheersingsonderzoek mag zich, althans onder die specifieke benaming, voordoen als een nieuwe tak van wetenschap in de laatste twintig jaar, ook voor 1965 probeerden wetenschappers -vooral taalkundigen en psychologen- via onderzoek zicht te krijgen op de (kinderlijke) taalontwikkeling. Evenals (sommige) taalbeheersers nu, trachtten ook zij de resultaten van hun onderzoek bruikbaar te maken voor en in de praktijk van het moedertaalonderwijs. Dat resulteerde, in een vroeger en recenter verleden, in vernieuwingsvoorstellen, neergelegd in vakdidactische publicaties -onder andere bedoeld voor de opleidingen tot onderwijsgeveenden- en in schoolboeken.

Aan de hand van de eerste resultaten van school-etnografisch onderzoek naar de praktijk van schrijfonderwijs op een school voor middelbaar beroepsonderwijs schetst Jan Sturm in zijn bijdrage aan deze aflevering van *Spiegel* een beeld van wat er met zulke vernieuwingsvoorstellen kan gebeuren. Ze blijken in ieder geval een rol te spelen als docenten een antwoord geven op de vraag wat ze eigenlijk willen met hun moedertaalonderwijs. Veel moeilijker is het om iets van die vernieuwingsvoorstellen terug te vinden in de dagelijkse klaspraktijk: continuïteit van de gangbare traditie blijft daarin overheersend.

"*Leren leven in taal* is een eigentijdse didactiek van het Nederlands, "omdat het van een veel ruimere visie op taal uitgaat dan voorheen (...) en het leerlingen kansen biedt te leren om intensiever en effectiever te leven in taal.", concludeert Jan Griffioen in zijn bespreking van deze Belgische didactiek van het Nederlands. Dat dit boek "vakdidactici nieuwe discussiestof kan verschaffen" -een andere uitkomst van Griffioens beschouwing blijkt evident: vakinhouden als taalbeschouwing, taalvaardigheid en literatuur verlokken hem, evenals problemen rond normale functionaliteit en evaluatie tot kritisch commentaar.

Een uiterst intrigerende vraag die Griffioen -zelf schrijver van vakdidactische handboeken in zijn bespreking stelt (maar niet expliciet beantwoordt), luidt: Wat is nu eigenlijk een

vakdidactiek? Die vraag blijkt vooral te klemmen als het gaat om de vernieuwing van de moedertaal didactiek: Welke vakdidactiek kan daaraan een bijdrage leveren? Hoe belangwekkend een antwoord op die vraag - "op het niveau van de vakdidactiek als wetenschappelijke discipline" - ook moge zijn, als het gaat om de praktijk van het moedertaalonderwijs, merkt Griffioen op, dat "handboeken (...) kennelijk marginale factoren (zijn) in de ontwikkeling van een schoolvak".

In de rubriek *Kritiek, Commentaar en Beschouwing* wijst Sjaak Kroon onder de kop *Moedertaalonderwijs of Onderwijs Nederlands?* op een heel ander probleem in de verhouding tussen handboeken en praktijk. Volgens Kroon wordt "in didactische handboeken, vakbladen, folders van uitgeverijen, leerplannen en dergelijke (...) de aanduiding "moedertaalonderwijs" krachtig gearticuleerd". Maar in de onderwijspraktijk van een multi-etnische en multi-linguale samenleving zou moedertaalonderwijs toch iets heel anders moeten inhouden dan wat de handboeken als zodanig presenteren. Kroon concludeert dan ook dat de handboeken "een didactiek van het vak Nederlands" geven en dan nog maar in beperkte zin: "informatie over onderwijs Nederlands" aan allochtone leerlingen bieden ze nauwelijks.

Met deze aflevering van *Spiegel* gaat het tijdschrift zijn derde jaargang in. Niet direct een gebeurtenis om bij stil te staan, ware het niet dat met ingang daarvan het blad een *Redactieraad* kent. De regelmatige lezer zal het niet ontgaan zijn, dat de discussie over de instelling daarvan reeds langere tijd gaande is. Een beslissing daarover gaat niet alleen de Redactie als eerst-betrokkene aan, maar ook de Vereniging voor de Didactiek van het Nederlands, de (potentiële) auteurs en niet in de laatste plaats, de lezers van het blad (al is er zeker sprake van een behoorlijke "overlap" tussen de genoemde categorieën).

Niet te ontkennen valt, dat de belangen van die (potentiële) auteurs, die een gekwalificeerd orgaan zoeken om de resultaten van hun wetenschappelijk onderzoek te publiceren, een belangrijke rol hebben gespeeld bij de beslissing een redactieraad in te stellen. De Raad heeft als functie de externe bewaking van de wetenschappelijke kwaliteit van die bijdragen in *Spiegel* die als zodanig bedoeld zijn. In samenwerking met de Redactie toetst de Raad daartoe bijdragen in *Spiegel* aan de hand van wetenschappelijk relevante vragen als:

- is de relevante literatuur verwerkt?
 - zijn de standpunten en redeneringen houdbaar bij de actuele stand van zaken in het betreffende wetenschapsgebied?
 - zijn de in het onderzoek gevolgde werkwijzen door de auteur verantwoord?
 - wordt het belang van de onderzoeksresultaten duidelijk gemaakt?
- De samenstelling van de Redactieraad wordt in het colofon van het blad vermeld. Hij bestaat in principe uit formeel gekwalificeerde

(= gepromoveerde) wetenschappers die voorlopig tenminste de volgende gebieden vertegenwoordigen:

- vakdidactiek en algemene onderwijskunde ten behoeve van de lerarenopleiding;
- taalbeheersing;
- taalkunde/algemene taalwetenschap;
- letterkunde/algemene literatuurwetenschap;
- onderzoek van het moedertaalonderwijs.

Naar het oordeel van de zittende Redactie impliceert de instelling van de Redactieraad een versterking van het beleid tot nu toe. De formulering daarvan zoals weergegeven in *Spiegel* 1(1983), nr. 1, pag. 3 blijft dus geldig: "Het redactionele beleid beoogt verschillende wetenschappelijke stromingen, methodologieën en visies op (moedertaalonderwijs) met elkaar in contact te brengen en de discussies tussen aanhangers daarvan te stimuleren door hun publikatieruimte te bieden".

Evenzeer blijft de Redactie in haar beleid de belangen van de lezers zo nauwkeurig mogelijk in het oog houden. Te zelfder plaatse werd die groep als volgt omschreven: "... allereerst de leden van die vereniging (i.c. de VDN), vakdidactici van andere vakken, (aanstaande) onderzoekers van het onderwijs, (aanstaande) onderwijskundigen, leraren van PA's en KLOS'sen en geïnteresseerden uit de onderwijspraktijk."

Het is de Redactie een welgemeende behoefte de eerste leden van de Redactieraad op deze plaats een woord van hartelijk dank te zeggen voor hun vriendelijke bereidwilligheid tot de Redactieraad toe te treden.

Tenslotte. De vorm waarin de Redactie vaak kopij geleverd krijgt, baart nog steeds zorgen, omdat de verwerking ervan het secretariaat onevenredig zwaar belast. *Spiegel* werkt nog steeds met een marginaal budget, wat onder andere inhoudt dat het drukklaar maken van kopij vrijetijdswork is. Een middel ter bescherming tegen die problemen is het weigeren van kopij die niet aan minimale verzorgingseisen voldoet. De Redactie beschouwt dat als een uiterste middel; vandaar dat nogmaals een klemmend beroep gedaan wordt op auteurs om zich aan die eisen te houden. Achter in dit nummer is een schematische uitwerking van de Technische Richtlijnen opgenomen: aan de hand daarvan moet het voor iedereen duidelijk zijn, wat vereist is.

Warnsveld, januari 1985